

A defibrillátor őse egy népballada-kutatás nyomán

Lancendorfer Zsuzsanna – Halbritter András
Széchenyi István Egyetem, Győr

A tanulmány egy kisalföldi, péri gyilkosságballada kapcsán talált fizika- és orvostörténeti dokumentumokat, eszközöket mutat be. Az igaz történet és a belőle született ballada egy XIX. századi rablógyilkosságról szól, amelynek áldozata két asszony. „*Tudjátok-e, Pér-Táplán közt mi történt?/ Két pándorfi asszonyokat megölték./ Ezek voltak: Takács János, Gede Pál./ Megszenvednek érte az akasztófán.*” A balladát Polgár Kálmán gyűjtötte 1996-ban Péren, hosszabb, dallammal közölt változatait Lancendorfer Zsuzsanna kutatta fel (Sebö 2006: 91; Sebő 2009; (XJM. NH.) 60. 71). A gyilkosságtörténethez egy másik valós történet is kapcsolódik, ugyanis az elkövetők egyikén, Takács Jánoson, – a másik gyilkos, Gede Pál a börtönben meghalt – a kivégzése (1880. április 14) után orvosi kísérletet hajtottak végre, aminek hatására „feltámadt.” A gyilkossággal kapcsolatos történetet nemcsak a szájhagyomány műfajai őrizték meg, hanem a ponyva is. (1. sz. ábra) A Debrecenben kiadott ponyvafüzet szerzője a történetet két strófával summázta: „*Csuda esett Győr városba', nagy csuda:/ Takács Jánost vitték szörnyű halálra./ Kötelet is tettek már a nyakára,/ Azt hitte már mindenki, hogy meghala./ Felboncolták volna már a holttestét,/ De az élet nem hagyta el még szívét./ Lassan-lassan magához tért, fölébredt:/ Ez az eset Győr városban megesett*” (Ponyva, OSZK, 1880: 7; lásd: Békés 1966: 360–361; Lancendorfer 2009a: 111–128; Lancendorfer 2009b: 706–714). A ponyva közli, hogy átszállították Takács Jánost a boncteremből a kórházba, ahol ápolásban részesítették, mivel feléledése után idegrohamot kapott, és az ápolókra támadt. Azt is megtudjuk, hogy a boncasztalt „*vagy harminczan állották körül s majd halálra szörnyülködtek, mikor látták, hogy a légzés mindég erősebb meg erősebb*” (Ponyva, OSZK 1880: 6). A ponyva megnyugtatja végül az olvasót, hogy nem fogják másodszer is felakasztani Takács Jánost, mert 24 óra múlva borzasztó kínok között meghalt.

A levéltári források is közölték az orvosi szenzációt. A Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltárban Takács János börtönkönyvében olvasható, hogy rablógyilkosság vádjával Péren 1878. december 2-án tartoztatták le és jogérvényesen kötél általi halálra ítélték, majd 1880. április 14-én reggel nyolc órakor végezték ki (GYMSM GYL. VII. 5; lásd: Lancendorfer 2016: 248). A börtönlapok között egy aláírás nélküli 1880-as datálású jegyzőkönyve is lapult, amely az akasztás és az „*újra éledés*” körülményeiről számol be részletesen. (2. sz. ábra) Ebből kiderült, hogy Sikor nevezetű volt a törvényszéki orvos, aki akasztás után öt perccel megállapította a halál beálltát, majd három perc múlva ismét. Tízpercnyi függés után „*gyors ügetésben*” a kórházba szállították a halottat. A kocsirol leemelve légzés jelei mutatkoztak, amit „*a villamosság alkalmazása még fokozott.*” Másnap 15-én reggel 4 órakor teljesen eszénél volt és vizet ivott. Hét óra után azonban vonaglani kezdett és 7 óra 10 perckor „*szívszélhűdés*” következtében meghalt.

Dr. Petz Aladár kórházigazgató főorvos Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának Múltja és Jelene című könyve is említi az esetet. (3. sz. ábra) Petz szerint azért szállították Takács Jánost az újvárosi kórház halottas kamrájába, mert Bierbauer Lipót villamos kísérleteket óhajtott rajta elvégezni. Lábjegyzetben megjegyzi azt is, hogy: „*E fatális kísérletnél használt Rumkorff-féle készüléket a pannonhalmi Szent Benedek-rendi főapátsági kolostor múzeuma őrzi.*” (Petz 1929: 191; az említett gép a Czuczor Gergely Bencés Gimnázium Jedlik Ányos Kiállításán látható.) A balul sikeredett akasztás, a tetszhalál okaként az érintett nyaki „*lymphomáit*” okolta, amelyek a kötél „*stranguláló*” hatását mérsékeltek.

Mosolyt fakasztó az a megjegyzés, hogy „Az újvárosi polgárok szerint a felébredés oka a kriminális rossz újvárosi «flaszter» volt, amelytől még a halott is feléled...” (Petz 1929: 191).

Kenyeres Balázs Törvényszéki Orvostan című könyvében is van utalás a győri esetre. Az első kötetben olvashatunk a kivégzés és halál megállapításának menetéről és az újraélesztés körülményeiről: „A halott megérkezésekor az összegyűlt orvosok életjelenségeket észleltek; erről értesítették a kir. ügyészt, a ki maga is megjelent a kórházban és megállapította, hogy T. «automataszerűleg lélegzik és lábujjait időként mozgatja.» Az orvosok 9 óra után élesztési kísérleteket végeztek, a melyek folytán az illető magához tért, de másnap reggel 7 órakor tüdővizenyő tünetei között meghalt.” A szerző az április 16-án végzett boncolás eredményeit is közli (Kenyeres 1909: 437).

Horváth Árpád Jedlik Ányosról, a híres bencés fizikusról szóló könyvében beszámol a gyilkosság körülményeiről. Írja, hogy két „*parndorfi asszony*” (ma Ausztria) betért a péri kocsmába és távozásuk után Győr felé haladva két rabló pénzükért megölte őket. A „*győri vármegyeház hátsó udvarán mindkettőt akasztással kivégezték*” (Horváth 1980: 199). (4. sz. ábra) A könyvben szerepel egy nagyon izgalmas párbeszéd, amelyet Jedlik Ányos és tanítványa Bierbauer Lipót a bencés gimnázium fizika tanára között folyt. Bierbauer közölte Jedlikkel, hogy holnap a kivégzés után a holttesteket „*megvillanyozza... a nagy mágneselektromos géppel előbb alacsonyfeszültségű áramot vezetek a testbe, azután a Ruhmkorff-induktorral nagyfeszültségűt*” (Horváth 1980: 200). Jedlik nem helyeselte ezt, és azzal érvelt, hogy mi lesz, ha az akasztott ember feléled. Szerinte ez a papi hivatással sem összeegyeztethető. Jedlik megtiltotta neki, hogy az ő általa tervezett géppel ily módon kísérletezzék. A könyvből megtudhatjuk azt is, hogy I. Ferenc József király hozta meg a végleges döntést, miszerint elég, ha valakit egyszer kivégeznek. Az írás szerint Jedlik a volt tanítvánnyal tettéért egy életre összeveszett. Mivel azonban induktor is volt a halottas kamrában akkor, azt terjesztették el, hogy ez volt az a gép, amely a „feltámadást okozta. Horváth Árpád említi, hogy neki Petz azt is elmondta, hogy „*Jedlik-féle gép árama rázta fel a tetszhalottat*” (Horváth 1980: 202).

Halbritter András kolléga – aki defibrillátor használatára is megtanítja hallgatóinkat –, hívta fel a figyelmet arra, hogy Balogh János tanulmányában van egy 1774-es adat az elektromos újraélesztésről: „*Az elektromos készülék egyik sarkát a nyúltagyi, másik sarkát a gyomortágra tették. A leírás szerint az áram hatására a szív rögtön működni kezdett, a gyermek lassan magához tért. (Royal Human Society 1774-es regiszterében 3 éves gyermek elektromos shockolással történő újraélesztéséről ír.)*” Megjegyzi, hogy: „*ezek a közlések azonban a magyar orvosi társadalomban nem keltettek visszhangot*” (Balogh 1973: 228).

A Czuczor Gergely Bencés Gimnázium Jedlik Ányos Emlékkiállítás katalógusában ezt olvashatjuk a nagyfeszültségű technika című fejezetben: „*Amikor Jedlik elkezdett ezzel a témával foglalkozni, mindössze néhány kis gép létezett. Magyarországon ő mutatott be 1841-ben a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlésén elsőként egy orvosi célokra felhasználható induktort. Ezzel a készülékkel vette kezdetét a villamosság gyógyászati alkalmazása, az elektroterápia. A későbbiekben Jedlik a tekercsek módosításával tovább tökéletesítette a szikrainduktort. Elgondolása, hogy az induktor nagyfeszültségű tekercsét kúpos résztekercsekből állítsa össze, korának mérnöki csúcsteljesítménye volt. Tekercselő gépének csak vázlatja maradt ránk. A tervezett készüléket Jedlik valószínűleg nem építette meg, mert 1871-ben sikerült Párizsból egy nagy Ruhmkorff-induktort vásárolnia*” (Szalóky 2007: 12).

Valló István 1930-ban kiadott könyvében már említi a kísérletet: „*Itt történt meg az az 1874-es híres kivégzés is, melynél a delikvensen az akkori fizika-tanár a zseniális Jedlik Ányos elektromos kísérleteket végzett, még pedig oly eredménnyel, hogy az akasztott ember magához tért és még 24 óráig élt*” (Valló 1930: 101). Horváth Gábor Kis győri kalauz könyvében írja: „*A kísérlet tulajdonképpen a később az egész világon elterjedt újraélesztő*

elektrosokk első próbája volt” (Horváth 2004: 49). Egy másik könyv szintén említi a feléledést, de ismét pontatlan adatokkal: „1874-ben a magyar tudós egy hátborzongató kísérlettel kápráztatta el győri csodálóit. Jedlik egy ott felakasztott bűnöző szívverését indította újra egy elektromos szerkezettel, aki még egy napig életben maradt. Törött gégeje megakadályozta abban, hogy szavakba öntse érzéseit a korabeli defibrillátorral kapcsolatban, de legalább a villamosszéket már nem tudták rajta tesztelni” (Hegedűs – Szabó 2008: 78). Kutatásunk kiderítette, hogy az esemény dátuma (1880), valamint Jedlik nem volt jelen, és tiltása ellenére Bierbauer Lipót végezte el a kísérletet. Horváth Árpád könyve utal arra, hogy az események következtében Jedlik találmányait a tanítvány mellőzte az 1880-ban kiadott fizikakönyvből: „Jedlik és Bierbauer megromlott viszonya volt részbeni oka, hogy Jedlik neve háttérbe szorult a német feltalálók mellett” (Horváth 1980: 203).

A korabeli sajtóban is megjelent ez a történet, illetve az ezt követő orvosi- és jogi vélemények, viták. Így a helyi (Győri Közlöny, Hazánk), az országos (Függetlenség, Magyar Themis, Orvosi Hetilap, Pesti Napló, Vasárnapi Újság) és nemzetközi (Neue Freie Presse, Székely Közlöny) újságban számos tudósítás jelent meg az esettel kapcsolatban, melyekből csak a címhez szorosan kapcsolódókat közöljük. A Győri Közlöny 1879. január 9-én megjelent lap „A peéri rablógyilkosok bűnperének végtárgyalása” címmel már részletesen ismerteti a bűnesetet. 1880. április 8. számban tudósítást kapunk arról, hogy Kozarek Ferenc pesti hóhért „akasztás végett megrendelték” Győrben. Ugyanitt egy másik cikkben pedig közlik, hogy Takács Jánost „Magyar-Óvárról” szombat este hozták meg. Mint kiderült az ottani kórházban tbc-eseket kezeltek. A mosonmagyaróvár Karolina Kórház történetét bemutató könyvben olvashatjuk, hogy „a kórokozók között, mint a legsűrűbben előfordulót, a megyében is csak „morbus hungaricus”-ként emlegetett tüdőgümőkórt említi” (Poór – Thuller 2010: 47). Az 1880. április 15-i száma két oldalon taglalja Takács Jánossal kapcsolatos híreket. A cikk tudósít arról, hogy a másik gyilkos „Gede Pál időközben elhalálozott”. Megtudjuk, hogy „börtöngörvély” hatalmasodott el rajta. Az utolsó rész a „feltámadást” részletezi. Április 22-i szám pedig arról számol be, hogy bécsi orvosi társulat rendkívüli közgyűlést szervezett a győri eset miatt. Billroth hírneves orvos hasonló feltámadási eseteket sorolt fel és megállapította, hogy a halált megállapító orvost nem lehet okolni a történetekért.

A Hazánk című helyi lap is ad hírt az esetről. 1880. április 17-i szám három cikket is közöl: „Az akasztásról...”, „Szomorú nap...”, „Takács János feltámadása...”, és az 1880. április 24-i szám pedig „Akik két halált haltak...” címmel jelentet meg egy írást, többek között említve egy 12 évvel ezelőtt Szombathelyen megtörtént analóg esetet.

Az országos lapok közül az Orvosi Hetilap 1880. április 18-án megjelent számában, természetesen orvosi szempontból olvashatunk az esetről. A cikk ismerteti az akasztást, és az újraéledés történetét, illetve arról is tudósít, hogy „Takács nyakán daganatok voltak, melyek a légutak összeszorítását megengedték ugyan, a bolygidegek azonban valószínűleg csak annyira nyomattak, hogy izgatva lettek, mi a szívösszehúzódások megállását eredményezte, ..., amint pedig Takácsot az akasztófáról levették, a bolygideg az izgató nyomástól megszabadulván, újra működni kezdett, s a szívverés és a légzés ismét visszatért; a tüdőekben és az agyban végbement változások azonban olyanok voltak, hogy Takács életben nem maradhatott” (Orvosi Hetilap 1880: 371).

A jogászok szaklapja, a Magyar Themis 1880. április 22-én megjelent száma „A kik kétszer halnak meg” címmel ír az esetről. Az „S. S.” monogram alatt rejtőző író gúnyosan „jogi hullának” nevezi Takács Jánost, akit „véletlenül nem boncoltak szét azonnal,” akit „véletlenül villanyozási kísérletre használtak fel.” A névtelen író több hasonló esetet idéz, például a 1840-es évekből Stahli pesti orvos esetét, aki midőn az akasztott gyilkos hasát felvágta, az felegyenesedett. Az orvos erre „egyszerűen levágta az asztalra és folytatta öldöklő munkáját.” Egy másik eset szerint, az egyik alföldi városban a halál beállta megállapítása után ugrott talpra az akasztott, de consilium határozata alapján újból

felakasztották. A cikk Rosenthal a bécsi egyetem tudós tanárának véleményére hivatkozik, miszerint a halál beálltának megállapítása ma megbízhatatlan, és fennáll a tetszhalál lehetősége, éppen ezért szükséges a „villanyozási próba.” A győri eset miatt új támogatója akadt ennek a véleménynek, a híres Billroth személyében, aki számos hasonló esetet idézett a „bécsi orvosegylet” rendkívüli közgyűlésén. Ugyanebből a cikkből tudjuk meg, hogy az ügyész ellenezte Takács „életbevisszahívását” (Magyar Themis 1880: 133; 134).

A Vasárnapi Újság 1880. 16. számában részletesen számol be a kivégzés utáni eseményekről. Említi, hogy „előbb villamos kísérleteket tettek vele, s erre a halottnak vélt ember mozogni és hörögni kezdet.” A következő számban „a. T. D.” aláírással egy hosszú cikket közölnek „A hóhér kötele. A győri eset alkalmából” címmel. A szerző a feléledést a kocsai rázkódásának, majd a „villamfolyam ingerlő hatásának” tulajdonítja. Közli, hogy a boncteremben a gimnázium fizika tanára várakozott, aki a kihülés előtt izommozgásokat akarta tanulmányozni, amelyet a „villamfolyam” hoz létre. Azt is leírja, hogy egy egyszerű mozdulattal, amikor érezte, hogy gyöngén, de dobog a szív, megöhlhetne volna az akasztottat, azzal, hogy „a villanygép sodronyát csak egy pillanatra oda érteti a beteg halántékához”, de nem tette. Említi a 16-án Bécsben tartott gyűlést, és Billroth tanár véleményét, miszerint az orvost felelősségre vonás ebben az esetben „nem érheti” (Vasárnapi Újság 1880: 277).

A legtöbb cikket (15) a Függetlenség politikai, közgazdasági és társadalmi napilap közölte a „győri csudáról.” A 1880. április 9. számban megjelent cikk szerzője hivatkozik a „Neue F. Presse” újságra, amely azt írta, – megvédve Sikort –, hogy azért vették le ilyen korán (hat perc után) az akasztófáról, hogy a kórházigazgatónak meleg testtel tudjanak szolgáltatni az experimentumokhoz. Egy másik tudósítást is idéz, miszerint Bierbauer Lipót bencés pap elektromos kísérletet indított meg a testen: „Az elektromos érintésre az akasztott ember hörögni és mozogni kezdett. Mindnyájan elszörnyedtek” (Függetlenség 1880: 3).

Sikerült megtalálni az orvosi gyűlés jegyzőkönyvét Bécsben, amely beszámol az 1880. április 16-i és az április 23-i ülésről (Bécsi Orvosok Társasága Hirdetője. 1880. április 22; 25.). Az 1880. április 16-i ülés jegyzőkönyve szerint Takács 8 nappal az ítélet végrehajtása előtt nyaki mirigytyályog operáción esett át. Olvashatjuk benne, hogy reggel 8 órakor végezték ki a gyilkost, és miután az orvos megállapította a halál beálltát, 10 perc után levették a kötélről. Prof. Hoffmann abban látja Takács feltámadásának legegyszerűbb magyarázatát, hogy túl korán vették le az elítéltet a bitófáról, valamint lehetséges, hogy a mirigydagasztatok miatt a kötélen nem a gégefő és a nyelvcsont közé került, hanem mélyebben feküdt és ezért a levegőcsatornák nem záródtak el teljesen. A feléledés okaként a farkastorok okozta szövethiányt is említette. Ő is úgy gondolja, hogy a törvényszéki orvos nem hibás, de nem ért egyet azzal, hogy csak azért halottá lehet nyilvánítani valakit, mert megszűnt a légzése és szívdobogása.

A Székely Közlöny is említi a győri esetet. A „Kozarek felsült” kezdetű írás (április 18) tudósít a feléledésről, az április 25-i újság pedig a boncolási jegyzőkönyvből idéz és a feléledés okának a halottat szállító szekér rázkódását és a halott „kissé távoli kórházba szállítását” tartja (Székely Közlöny 1880: 10; 11).

Az eset után hatvanhat évvel, a Független Kisgazda lap „A régi Győr” címmel ismét feleleveníti a történetet. Az írás említi, hogy Lumnitzer Károly kórházigazgató barátja volt Bierbauer Lipót bencés tanár, aki „szenvedélyes villamos kísérletező volt.” Barátja megengedte neki, hogy Takácson kísérletezzen, de közben Takács „többször összerándult”, így Schmidt József sebésszel újra életre keltették (Független Kisgazda 1946: 260).

Dr. Sikor József törvényszéki orvos dédunokájával, dr. Pák Zoltán Árpáddal is sikerült felvenni a kapcsolatot, aki elmondta, hogy az újraéledés történetét nagyanyjától 55-60 évvel ezelőtt hallotta. Dédnagyapja abban az időben, Győrben törvényszéki és megyei főorvos volt. Azt is elmesélte, hogy dédnagyapját „meghurcolták,” „macskazenét kapott”, de hallotta azt

is, hogy a híres bécsi professzor Billroth és az orvosi egylet nem tartotta hibásnak dédnagyapját.

Ezek az eredmények is azt tükrözik, hogy a XIX. században a halál beálltának megállapítása nem volt megbízható, és az európai orvosok lelkesedve fogadták az elektromosság e célú alkalmazását. Horváth Gábor Kis győri kalauz című könyvében (Horváth 2004: 49) közöltekkel ellentétben a szóban forgó „*villanyozás*” az első magyarországi újraélesztési kísérlet lehetett, de semmiképpen sem lehet szó világszűrségről. Az első eszköz, mellyel állatok kezeléséhez elegendően nagy áramerősséget lehetett előállítani, a leideni palack volt. Ilyen készülékkel végzet kísérletnél írta le Pieter Musschenbroek majd Benjamin Franklin a halálos áramütést 1750-ben. Az olasz Giovanni Bianchi, a dán P. C. Abdilgaard, a holland Daniel Bernouilli és a porosz Alexander von Humboldt XVIII. századi kísérleteikben kis állatok sokkolásáról és újraélesztéséről számoltak be, amit később tévesen defibrillációnak tulajdonítottak tudománytörténeti munkákban is. A leideni palackkal előállítható töltés nagysága és az akkor alkalmazott elektródák impedanciája nem tette lehetővé, hogy a kísérleti állatok testén defibrillációhoz elég erős áram haladjon át, mi több, csirkében valódi fibrillációt nem ismerünk. Valószínűleg idegi sokk és spontán konverzió történt csak, de a tudomány (és a sarlatánok) figyelmét az újraélesztés lehetősége felé terelte. A Royal Human Society of London közölte az első két újraélesztési esetet 1774-ből illetve 1787-ből (Akselrod, Kroll és Orlov, 2009: 17-20) Az első megjelenik Balogh János tanulmányában (Balogh 1973: 228) is, azzal az értékeléssel, hogy ezeknek nem volt visszhangja a magyar orvostársadalomban. James Curry angol orvos 1792-ben újraélesztési protokollt írt, amelyben a mellkasi elektródákat a ma ajánlott helyre tette. A Royal Human Society egy 1820-as jelentésében javasolja az elektromos sokkolást a halál beálltának megállapításához. Tanulmányunk szempontjából nagy jelentőségűek John Aldini (Galvani Londonban élő unokaöccse) elektromos kísérletei akasztott holttesteken az 1800-as évek elején. A testek összerándultak, de nem éledtek újjá. Aldini abban hitt, hogy az elektromos újraélesztést mesterséges lélegeztetéssel kell kombinálni, és a korban elterjedt nézet ellen érvelt, miszerint az elektromosságot csak a kétórányi sikertelen mesterséges lélegeztetés után kell alkalmazni (Akselrod – Kroll – Orlov 2009: 20). Kísérleteit sokan támadták, morbidnak és sátáninak állítva be őket. Így Mary Shelley-t is inspirálták Frankenstein-regényének megírására (Akselrod – Kroll – Orlov 2009: 20). Jedlik Ruhmkorff-induktora (amely 1841-ben került Magyarországra, 5. és 6. sz. ábra), Heinrich Daniel Ruhmkorff (1803-1877, született Rühmkorff) fejlesztése, egy indukciós tekercs, ami elemek segítségével nagyfeszültséget állít elő.

A mai modern defibrillátorokénál nagyobb feszültség az akkor használt gömbelektrodok nagy impedanciája miatt volt szükséges; de ez a készülék már alkalmas volt defibrillációhoz elegendő áramerősség létrehozására. Nagy valószínűséggel a készülékkel kezelt Takács tetszhalott volt, amit az akasztás utáni gyenge szívverésről szóló beszámoló is alátámaszt. Az elektromos kezelés hatására a szívfunkciók javulhattak, így ez lehetett valóban az első részlegesen sikeres újraélesztés Magyarországon. A győri csudát követő viták hozzájárulhattak az újraélesztési technikák fejlődéséhez. Ugyanakkor a továbblépést meggátolta az elméleti alapok hiánya: a kamrai fibrilláció 1880. évi leírásáig (McWilliam 1887). Így a győri csuda idejében a fibrilláció nem volt ismert, szándékos defibrillációs kísérletről nem beszélhetünk.

Összegzés

A kutatásból kiderült, hogy 1880-ban nem volt egyértelmű a halál megállapítása és Európában foglalkoztatta a fizikusokat, orvosokat a villamos áram gyógyászati alkalmazása. Arra is fény derült, hogy a balladában, ponyvában is megörökített történet szereplőjét a győri kórház

halottas kamrájába, Bierbauer Lipót Jedlik Ányos találmányával megcsapatta. A gimnázium fizika tanára ugyan a kihülés előtti izommozgásokat akarta tanulmányozni, amelyet a „*villamfolyam*” hoz létre, de újraélesztés lett belőle. A forrásokból megtudtuk azt is, hogy Rosenthal javasolta a halál biztos megállapítására a „*villanyozási próbát*”, ami már egy 1877-ben megjelent halottvizsgálati módszereket bemutató könyvben is szerepel: „*izomingerek teljes megszűnésére: villaáram alkalmazása*” (Zalay 1877). A villamos ingerlésmódszerét feltehetően legelőször nem a péri gyilkos holttestén alkalmazták.

A hirtelen szívhálál (mint az egyik vezető halálok) elsősegélynyújtásában kulcsfontosságú kézi és automatikus újraélesztésre Magyarországon csak az emberek 10%-a képes valódi szituációkban (Katona 2018a). Ezen arány fejlesztésére korai oktatás és attitűdformálás lehet a megoldás (Katona 2018b). A tanulók motiválására alkalmasak lehetnek az ilyen történetek, különösen kamaszkorban, amikor a “véres” “titokzatos”, “valós” információelemek jobban érdeklik őket. Úgy gondoljuk, az érdekes-bizarr interdiszciplináris népköltészeti és forráskutatásunk újabb adalékokat nyújt az életmentő defibrilláció történetéhez, és az elsősegélynyújtás oktatásában is motiválhat.

Köszönet Dimény Erika muzeológusnak, Gerda Koller bécsi könyvtárosnak, dr. Sipos Judit nyelvtanárnak, Barla Ferenc fizikusnak és dr. Pák Zoltán Árpádnak a kutatáshoz nyújtott segítségéért!

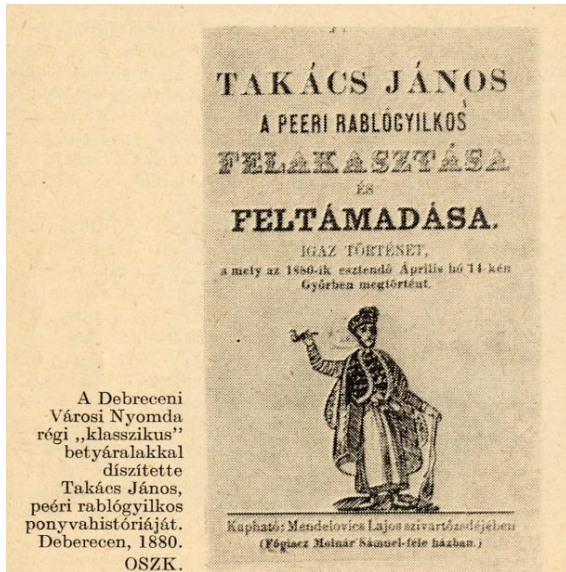
Irodalom

- Akselrod, H.–M. W. Kroll–I. M. V. Orlov 2009. *Chapter 1.2 History of Defibrillation*. In: Efimov I. R.–Others (ed.): *Cardiac Bioelectric Therapy: Mechanisms and Practical Implications*. New York: Springer Science + Business Media.
- Balogh J. 1973. „Egy 100 éves altatógép” *Orvostörténeti Közlemények*, 69-70: 225–235.
- Békés I. 1966. *Magyar Ponyva Pitaval. A XVIII. század végétől a XX. század kezdetéig*. Budapest: Minerva.
- Hegedűs P.–Szabó Z. 2008. *Vaskakas is talál szelet. Győr históriája. The weathered vane. History of Győr*. Győr: GYŐR-SZOL.
- Horváth Á. 1980. *Megkésett világhír*. Budapest: Móra Könyvkiadó.
- Horváth G. 2004. *Kis győri kalauz*. Győr: Horváth Kiadó.
- Katona Zs. 2018a: Attitűdvizsgálatok az elsősegélynyújtás és az alapszintű újraélesztés iskolai oktatásában. In: J. Karlovitz (szerk.): *Elmélet és gyakorlat a neveléstudományok és szakmódszertanok köréből*. Komarno: International Research Institute.
- Katona Zs. 2018b: „Research and Education in an Innovation Era”. May 17th-19th, 2018. Arad: Aurel Vlaicu University of Arad.
- Dr. Kenyeres B. 1909. *Törvényszéki Orvostan. I. kötet*. Budapest: Eggenberger-féle Könyvkiadóvállalat (Hoffmann és Vastagh Kiadása).
- Lanczendorfer Zs. 2009a. A „győri csuda” – Ballada és valóság. In: *Tudományos előadások*. Veszprém: Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottság, 111–128.
- Lanczendorfer Zs. 2009b. A győri „csudahalott” históriája. In: Lőrincz I. (szerk.): *XII. Apáczai–Napok Nemzetközi Tudományos Konferencia, 2008. A reneszánsz értékei, az értékek reneszánsza*. Győr: NyME Apáczai Csere János Kar, 706–714.
- Lanczendorfer Zs. 2009c. Egy gyilkosságballada visszhangja a korabeli sajtóban. In: Dr. Lőrincz I. (szerk.): *XIII. Apáczai-napok. Nemzetközi Tudományos Konferencia. 2009. Kreativitás és innováció – Álmodj, alkoss, újíts! Tanulmánykötet. (CD)* Győr: NyME Apáczai Csere János Kar, 314–325.

- Lanczendorfer Zs. 2016. Krimiből ballada, avagy egy népballada–kutatás jogtörténeti vonatkozásai. In: Nagy J. T. (szerk.): *Szokásjog és jogszokás I-II*. Szekszárd: PTE, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, 244–260.
- McWilliam J. A. 1887. „Fibrillar contraction of the heart.” *J Physiol* 8, 296–31.
- Dr. Petz A. 1929. *Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának Multja És Jelene. (1749-1928.)* Győr: Győregyházmegyei Alap Nyomdaműintézete.
- Dr. Poór F.–Thuller I. (szerk.) 2010. *150 éves a mosonmagyaróvári Karolina Kórház (1860-2010)* Mosonmagyaróvár: Karolina Kórház.
- Sebő F. 2006. *Vikár Béla népzenei gyűjteménye*. Budapest: Hagyományok Háza – Néprajzi Múzeum.
- Sebő F. 2009. *Vikár Béla népzenei és népköltési gyűjteménye*. DVD, Budapest: Hagyományok Háza.
- Szalóky A. 2007. *Győr. Jedlik Ányos Emlékkiállítás*. Budapest: Tájak Korok Múzeumok Egyesület.
- Valló I. 1930. *Győr ismertetése és tájékoztatója*. Győr: Győr barátainak köre.
- Velner A. 2008. *Jedlik Ányos*. Érd: Elektra Kiadóház.
- Dr. Zalay P. 1877. *Halottkémi kalauz. Orvosok és képesített halottkémek használatára*. Budapest: Eggenberger.

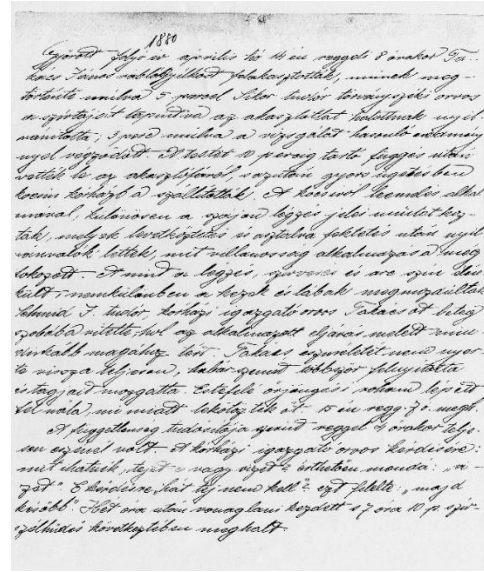
Források

- A Győri Kir. törvényszéki fogház iratai. Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára (GYMSM GYL) VII. 5. 100-as törzskönyvszám.
- Bécsi Orvosok Társasága Hirdetője. 1880. április 22; 25. szám. In. Österreichische Nationalbibliothek, Wien.
- Győri Közlöny, 1879. XXIII. 3-ik szám, január 9.; 1880. XXIV. 29-ik szám, április 8; 1880. XXIV. 31-ik szám, április 15; 1880. XXIV. 33. szám, április 22.
- Függetlenség, 1880. április 9. első évfolyam, 98. szám, 3.
- Független Kisgazda, 1946. október 20. I. évfolyam, 16. szám, 260.
- Hazánk, 1880. I. évfolyam, 31. szám, április 17., 1880. I. évfolyam, 33. szám, április 24.
- Magyar Themis. A Magyar Jogászság Napilapja. Budapest. 1880. Tizedik évfolyam, 17. szám, április 22. 133; 134.
- Orvosi Hetilap, 1880. huszonnegyedik évfolyam, 16. szám, április 18. 371; 372.
- Székely Közlöny Ismeretterjesztő, vegyes tartalmú napilap, Kézdi–Vásárhely, II. évf., 1880. április 18. 16. sz.; április 25. 17. sz. 10; 11.
- „Takács János A peéri rablógyilkos felakasztása és feltámadása. Igaz történet, amely az 1880-ik esztendő Április 14-kén Győrben megtörtént.” Ponyva, Debreceni Városi Nyomda, 1880. Országos Széchényi Könyvtár, 392 (74/133).
- Xantus János Múzeum Néprajzi Hangtár, (XJM. NH.) 60. 71.
- Vasárnapi Újság, 1880. XXVII. évfolyam, 16. szám, 270; 17. szám, 277.

A Debreceni
Városi Nyomda
régí „klasszikus”
betűfáralakkal
díszítette
Takács János,
peéri rablógyilkos
ponyvahistóriáját.
Debrecen, 1880.
OSZK.

1. sz. ábra: PONYVA

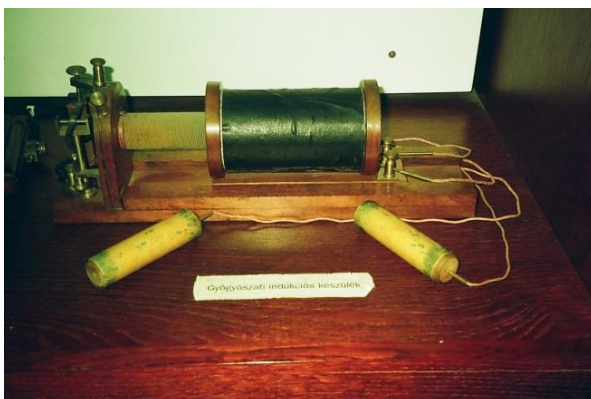
2. sz. ábra: Jegyzőkönyv

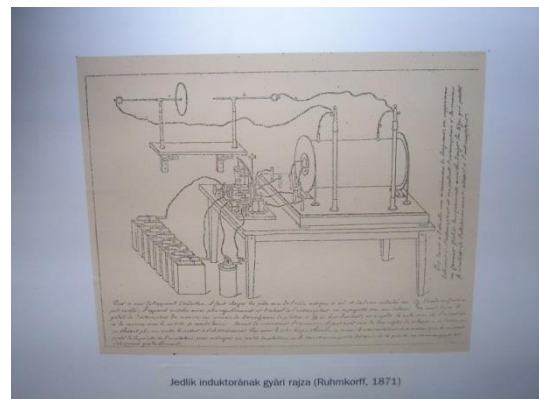
3. sz. ábra: Az egykori Szentháromság Közkórház

4. sz. ábra: Kivégzőhely, az egykori vármegyeháza (Győr)
Fotókat készítette: L. ZS.

5. sz. ábra: Gyógyászati indukciós készülék a kiállításon

6. sz. ábra: Jedlik induktorának gyári rajza

Fotókat készítette: L. ZS.